

Fråga om hur handikappersättning ska beräknas när en försäkrad som har rätt till garanterad ersättning till följd av dövhet eller grav hörselskada ansöker om högre ersättning på grund av merkostnader för annan funktionsnedsättning.

Lagrum:

5 § och 6 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

T.L. var dövstum och hade en cp-skada. Han hade tidigare beviljats handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet, vilket motsvarar den garanterade nivån som gäller för den som är döv eller gravt hörselskadad. I november 2008 ansökte han om förhöjd handikappersättning för merkostnader som berodde på en annan funktionsnedsättning. Försäkringskassan beslutade den 16 april 2009 att avslå hans ansökan med hänvisning till att redovisade merutgifter inte var av sådan omfattning att högre grad av handikappersättning kunde beviljas. Vid omprövning den 28 september 2009 vidhöll kassan sin bedömning.

T.L. överklagade Försäkringskassans omprövningsbeslut. Han vidhöll sitt yrkande om förhöjd handikappersättning och anförde bl.a. följande. De merutgifter som åberopas ska inte kopplas till dövheten utan till andra funktionsnedsättningar och ska därför beräknas utanpå den del, 36 procent av prisbasbeloppet, han garanteras genom sin dövhet. Han anser sig inte behöva precisera de merutgifter han har på grund av dövheten, då detta skulle innebära att man gör skillnad mellan honom och andra döva som har sin lagstadgade rättighet. Som stöd för inställningen hänvisas till Kammarätten i Stockholms dom (mål nr 3613-07) meddelad den 13 februari 2008.

Försäkringskassan bestred bifall till överklagandet och anförde i huvudsak följande. Vid ansökan om högre nivå av handikappersättning ska alla faktiska hjälpbehov och merutgifter bedömas och beräkningen ska utgå från noll och inte från den garanterade ersättningen. Det innebär att T.L. även måste uppge de merutgifter och hjälpbehov som uppkommer på grund av dövheten. Försäkringskassan har utifrån redovisade uppgifter godtagit merutgifter i omfattningen 12 363 kronor, vilket ger rätt till handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet, men inte mer. Som stöd för inställningen hänvisas till Försäkringskassans vägledning om handikappersättning.

Förvaltningsrätten i Falun (2011-05-12, ordförande Montelius) yttrade:

Frågan i målet är om T.L. uppfyller villkoren för att beviljas handikappersättning i högre omfattning än de garanterade 36 procent av prisbasbeloppet han beviljats för sin dövhet. – Enligt tillämpliga bestämmelser ska beräkning av hjälpbehov och merutgifter för handikappersättning, i de fall förmån sedan tidigare beviljats i garanterad omfattning och den sökande ansöker om högre grad, ske med bortseende

från den garanterade nivån. I det aktuella målet framgår att godkända merutgifter för övriga funktionsnedsättningar uppgår till 12 363 kr, vilket ger rätt till handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet. T.L. har inte redovisat vilka specifika och icke tillgodosedda hjälpbehov och merutgifter han har på grund av funktionsnedsättningen dövhet. Förvaltningsrätten finner sammantaget att utredningen i målet inte ger stöd för ett beviljande av handikappersättning i högre grad än tidigare. Överklagandet ska därför avslås. – Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

T.L. överklagade förvaltningsrättens dom hos kammarrätten och yrkade att han skulle beviljas sökt ersättning. Han anförde i huvudsak följande. Han har förutom sin dövhet flera andra funktionsnedsättningar som medför betydande merkostnader för honom. Förvaltningsrättens dom strider mot den tidigare återopade domen från Kammarrätten i Stockholm i mål 3613-07. Av den senare domen framgår att hans merkostnader för övriga funktionsnedsättningar ska räknas utöver den garanterade nivån samt att redogörelse för utgifter avseende dövheten inte behöver göras till Försäkringskassan. Vid andra funktionsnedsättningar som ger merkostnader ska dessa alltså beräknas med start från 36 procent och inte från noll.

Försäkringskassan bestred bifall till överklagandet och anförde i huvudsak följande. Enligt Försäkringskassans mening framgår av tillämpliga bestämmelser att beräkning av hjälpbehov och merutgifter för handikappersättning, för det fall förmån tidigare beviljats i garanterad omfattning och ansökan gäller en högre nivå, ska ske med borträknande av den garanterade nivån. Det innebär att samtliga merkostnader och hjälpbehov ska bedömas, även de som har uppkommit på grund av T.L:s dövhet. Beräkningen ska utgå från noll och inte från nivån på den garanterade ersättningen. Av utredningen framgår att godkända merutgifter för övriga funktionsnedsättningar uppgår till 12 363 kr per år. Detta innebär att T.L. endast har rätt till handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet. Några uppgifter om faktiska merutgifter som uppkommit med anledning av T.L:s dövhet finns inte redovisade i målets utredning.

Kammarrätten i Sundsvall (2012-11-27, Lowén, Ericsson, Marcusson, referent) yttrade: Döva eller gravt hörselskadade anses enligt 6 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag ha sådant hjälpbehov och sådana merutgifter att de utan individuell bedömning av stödbehovet har rätt till handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet. En sådan grundläggande rätt tillkommer T.L. Försäkringskassan har vid prövningen av T.L:s rätt till handikappersättning funnit att han även har merutgifter för andra funktionsnedsättningar än dövheten och att dessa utgifter uppgår till 12 363 kr. Storleken på de godkända utgifterna har inte ifrågasatts av T.L. – De godkända merutgifterna, som motsvarar 30 procent av prisbasbeloppet år 2008, är av sådan storlek att de tillsammans med den garanterade ersättningsnivån om 36 procent av prisbasbeloppet som T.L. har rätt till på grund av sin dövhet motiverar att

T.L. tillerkänns handikappersättning med 53 procent av prisbasbeloppet. Han ska därför med anledning av sin ansökan i november 2008 beviljas handikappersättning i sådan omfattning. – Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och bestämmer att T.L. har rätt till handikappersättning med 53 procent av prisbasbeloppet. – Handlingarna i målet överlämnas till Försäkringskassan för erforderlig handläggning.

Försäkringskassan överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen skulle upphäva underinstansernas domar och återförvisa målet till Försäkringskassan för prövning av T.L:s sammanlagda merkostnader. Försäkringskassan anförde bl.a. följande. Om den försäkrade tidigare har beviljats handikappersättning i garanterad omfattning och ansöker om ersättning på en högre nivå ska samtliga merkostnader och hjälpbehov bedömas, även de som uppkommit på grund av dövheten eller den grava hörselskadan. Beräkningen av rätten till förhöjd handikappersättning ska i dessa fall utgå från noll och inte från nivån på den garanterade ersättningen. Godkända merkostnader för övriga funktionsnedsättningar uppgår till 12 363 kr per år. Några uppgifter om de faktiska merkostnader som uppkommit med anledning av T.L:s dövhet finns inte redovisade i målet. Målet bör därför återförvisas till Försäkringskassan för prövning av T.L:s samtliga merkostnader.

T.L. ansåg att överklagandet skulle avslås och anförde bl.a. följande. Som döv har han rätt till en säkerställd handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet. Dessutom har han betydande merkostnader för färdtjänst, bad, sjukgymnastik m.m. till följd av att han är rörelsehindrad. De merkostnader som han har på grund av att han är döv avser kommunikation som ska göra det möjligt för honom att trots detta funktionshinder vara delaktig i olika sociala sammanhang. Enligt lagen behöver dessa merkostnader inte redovisas.

Högsta förvaltningsdomstolen (2014-03-24, Jermsten, Almgren, Nord, Saldén Enérus, Silfverberg) yttrade:

Skälen för avgörandet

Rättslig reglering m.m.

Av 5 § första stycket lagen om handikappersättning och vårdbidrag framgår att en försäkrad har rätt till handikappersättning om han eller hon för avsevärd tid har fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning att han eller hon har behov av hjälpinsatser eller i annat fall har betydande merutgifter. Om den funktionshindrade har behov av hjälpinsatser och dessutom har merutgifter i anledning av funktionshindret grundas bedömningen av rätten till handikappersättning på det sammanlagda behovet av stöd (5 § andra stycket). Handikappersättning utges alltid till den som är blind, döv eller gravt hörselskadad om blindheten, dövheten eller hörselskadan inträtt före 65 års ålder (5 § fjärde stycket). Alltefter hjälpbehovets omfattning eller

merutgifternas storlek utgör handikappersättningen för år räknat 69, 53 eller 36 procent av prisbasbeloppet (6 § första stycket).

Handikappersättning till den som är döv eller gravt hörselskadad utgör 36 procent av prisbasbeloppet om inte stödbehovet ger anledning till högre ersättning (6 § fjärde stycket).

Lagen om handikappersättning och vårdbidrag har upphävts men är enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken tillämplig i målet. Bestämmelser som till sitt innehåll motsvarar de angivna bestämmelserna i lagen om handikappersättning och vårdbidrag finns numera i 50 kap. socialförsäkringsbalken.

Bestämmelserna om att döva och gravt hörselskadade alltid ska ha rätt till handikappersättning motsvarande en viss bestämd garantinivå infördes den 1 juli 1975. I förarbetena underströks att den som visar att han till följd av sitt handikapp har större hjälp- eller vårdbehov eller högre merkostnader än vad som motsvarar garantinivån självfallet ska ha rätt till den högre handikappersättning som är motiverad i det särskilda fallet. Vidare framhölls att den försäkrades olika behov ska sammanvägas så att hans situation sedd som helhet avgör frågan om rätten till handikappersättning (prop. 1974:129 s. 101 och 109).

Den 1 juli 1978 trädde vissa smärre ändringar i reglerna om handikappersättning i kraft. I förarbetena uttalades att beslut om handikappersättning bör baseras på en prövning av vilka uppgivna utgifter för den handikappade som synes rimliga och motiverade av hans speciella behov. Härvid bör såväl handikappets beskaffenhet som den försäkrades personliga förhållanden tillmätas betydelse (prop. 1977/78:100, bilaga 8, s. 54).

Frågan i målet

Frågan i målet är hur handikappersättning ska beräknas när den som har rätt till garanterad ersättning till följd av dövhet eller grav hörselskada ansöker om högre ersättning på grund av merkostnader för annan funktionsnedsättning.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Döva och gravt hörselskadade har liksom blinda en generell rätt till handikappersättning. Reglerna grundar sig på antagandet att dessa funktionshindrade har ett stödbehov som motiverar att ersättning utgår på bestämda garantinivåer. Till döva och gravt hörselskadade utgår alltid ersättning med minst 36 procent av prisbasbeloppet.

Handikappersättning är i princip avsedd att vara en merkostnadsersättning. Som regel ska det i varje enskilt fall prövas vilka merkostnader som är motiverade med hänsyn till den funktionshindrades speciella behov. Om ersättning begärs utöver den garanterade nivån måste således en individuell prövning göras av det samlade stödbehovet.

Vid denna prövning ska samtliga merkostnader beaktas. Detta gäller även om den som är döv eller gravt hörselskadad ansöker om ersättning för merkostnader utöver garantinivån till följd av en annan funktionsnedsättning.

T.L., som på grund av dövhet har rätt till handikappersättning med 36 procent av prisbasbeloppet, har ansökt om förhöjd ersättning för merkostnader som han har till följd av att han är rörelsehindrad. Försäkringskassan har godkänt merkostnader om 12 363 kr per år. Av utredningen framgår dock inte vilka merkostnader som T.L. har på grund av att han är döv. Rätten till handikappersättning ska bedömas utifrån vilka merkostnader som är motiverade med hänsyn till det samlade stödbehovet. Det saknas underlag för att göra en bedömning av om T.L. har rätt till handikappersättning utöver garantinivån, dvs. med 53 eller 69 procent av prisbasbeloppet. Målet ska därför återförvisas till Försäkringskassan för fortsatt handläggning.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och återförvisar målet till Försäkringskassan för fortsatt handläggning.

Mål nr 588-13, föredragande Naomi Zemack

Litteratur: prop. 1974:129 s. 101 och 109; prop. 1977/78:100, bilaga 8, s. 54.